

Ацэнка сфарміраванасці асобасных і метапрадметных кампетэнцый вучняў па вучэбным прадмеце “Беларуская мова”

Дыягнастычныя матэрыялы для IV класа

А. У. ДАНИЧ,
загадчык кафедры
дашкольнай і пачатковай
адукацыі Віцебскага
дзяржаўнага ўніверсітэта
імя П. М. Машэрава,
кандыдат
педагагічных навук,
дацэнт

Дыягнастычная работа

(да тэм “Тэкст”, “Сказ”, “Склад слова”,
“Назоўнік”)

Беларускае мора

Самае вялікае возера ў нашай краіне — Нарач. Яго яшчэ называюць “беларускім морам”, бо плошча возера амаль 80 км². Знаходзіцца яно ў Мядзельскім раёне Мінскай вобласці, у межах нацыянальнага парку “Нарачанскі”.

Вада ў Нарачы вельмі чыстая. У яснае, ціхае надвор’е можна нават разгледзець каменьчыкі і водарасці на дне. Празрастая вада даволі глыбока прапускае сонечныя прамяні, што дазваляе буйна разрастацца водным раслінам. З іх утвара-

юцца сапраўдныя падводныя лугі, сярод якіх водзіцца 25 відаў рыб. Чаму нарачанская вада такая празрыстая? Вучоныя выявілі некалькі прычын. Па-першае, вялізны аб’ём вады ўвесь час перамешваецца ветрам. Па-другое, дно возера пясчанае, беднае на часцінкі гліны — асноўныя крыніцы каламуці.

Калі набягаюць хмары, процілеглы бераг возера амаль не бачны. Ён быццам знікае ў смуге. Ствараецца ўражанне таямнічасці, загадкавасці старажытнага возера. Дакладна вядома, што з’явілася яно некалькі тысяч гадоў таму — пры адступленні ледавіка.

Нарач — гэта сапраўдны кліматычны курорт Беларусі. Працягласць пляжаў вакол возера — 8,5 км, а купальны сезон складае амаль што 80 дзён.

Паводле Т. Жукоўскай [2, с. 4]

1. Ці адпавядаюць прапанаваныя сцвярджэнні зместу тэксту? Адзначце.

№	Сцвярджэнне	+	-
1	На Беларусі існуе сапраўднае мора.		
2	Возера Нарач размешчана ў Магілёўскай вобласці.		
3	Вада ў возеры празрыстая.		
4	Нарач уваходзіць у склад нацыянальнага парку “Нарачанскі”.		

новае ў змесце пачатковай адукацыі

5	Плошча возера каля 90 км ² .		
6	Часцінкі гліны — асноўныя крыніцы каламуці азёрнай вады.		
7	На дне возера шмат гліны.		
8	Возера Нарач мае ледавіковае паходжанне.		

2. Прыдумайце яшчэ тры назвы для гэтага тэксту, якія складаліся б з аднаго, двух, трох слоў.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

3. Чаму Нарач называюць “беларускім морам”? Падкрэсліце ў тэксце не менш за тры сказы (ці іх часткі), у якіх можна знайсці адказ на гэтае пытанне.

4. Прачытайце прапанаваныя правілы.

Правіла 1. Тэкст — гэта выказванне на якую-небудзь тэму. Сказы ў тэксце звязаны па сэнсе. Яны раскрываюць тэму і асноўную думку тэксту. У тэксце можна вылучыць сэнсавыя часткі, даць кожнай з іх заглавак — тады атрымаецца план тэксту [1, с. 3].

Правіла 2. У плане адлюстроўваюцца будова і змест тэксту. Дзякуючы плану мы дакладней уяўляем сабе будову твора і лепш раумеем яго змест. Каб скласці план, трэба:

- 1) падзяліць тэкст на сэнсавыя часткі;
- 2) вызначыць тэму кожнай сэнсавай часткі;
- 3) запісаць тэмы сэнсавых частак як пункты плана [1, с. 23].

Пра што вы даведаліся з гэтых правіл? Адзначце.

- Сказы ў тэксце раскрываюць яго тэму і асноўную думку.
- Назвы сэнсавых частак — гэта пункты плана тэксту.
- План тэксту адлюстроўвае будову тэксту і яго змест.
- План тэксту складаецца за тры этапы.
- Тэкст — гэта выказванне на якую-небудзь тэму.

Дапішыце яшчэ адну важную прымету тэксту, якая адзначаецца ў правілах, але адсутнічае ў варыянтах адказу.

5. Карыстаючыся правіламі 1 і 2, Косця і Таня складалі план тэксту “Беларускае мора”. Пазнаёмцеся з іх планами.

План Косці

1. Характарыстыка Нарачы.
2. Празрыстая нарачанская вада.
3. Старажытнае ледавіковае возера.
4. Кліматычны курорт.

План Тані

1. Выгляд Нарачы.
2. Чысціня вады.
3. Нарач — месца адпачынку.

Чый план найбольш адпавядае будове і зместу тэксту? Чаму? Запішыце.

6. Прачытайце верш.

Люблю твае, Нарач, затокі і тоні,
Як вецер густыя туманы развесіць (1)
Ці пена срабрыста на хвалях зазвоніць,
Цалуючы зоры, калышучы месяц. (2)

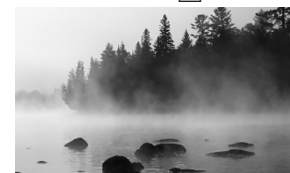
Люблю, калі ў сонцы гарыш пазалотай,
Раскінуўшы сінія хваляў палотны, (3)
Ці шэрымі днямі сумуеш маркотна
З рыбацкімі песнямі, з шумным чаротам. (4)

М. Танк [2, с. 6]

З якой мэтай паэт напісаў гэты верш? Адзначце найбольш дакладны, на вашу думку, адказ.

- Расказаць, што возера Нарач вельмі прыгожае.
- Паведаміць пра сваю любоў да гэтага цуду прыроды.
- Апісаць возера ў рознае надвор’е.
- Паведаміць пра сваю любоў да цудоўнага возера ў рознае надвор’е.

7. Разгледзьце малюнкi. Пад кожным з іх пастаўце нумар адпаведных па змесце радкоў верша М. Танка. Калі гэта немагчыма, растлумачце чаму.

8. Дапоўніце фармулёўку правіла.

Аднароднымі называюцца члены сказа, якія адказваюць _____ і звязаны па сэнсе _____.

Падмацуйце свой адказ трыма прыкладамі з тэксту “Беларускае мора”.

9. Прачытайце прапанаванае правіла.

Правіла 3. Назоўнікі, якія абазначаюць людзей і жывёл, адказваюць на пытанні *хто?* Назоўнікі, якія абазначаюць рэчы, расліны, адзенне і іншыя прадметы, адказваюць на пытанне *што?* [1, с. 54]

Карыстаючыся гэтым правілам, выпішыце з верша М. Танка 5 назоўнікаў і разбярыце іх па ўзоры.

(што?) Нарач (Н. с.)

10. Прачытайце тэкст.

Возера Нарач

Нарач — самае вялікае возера на Беларусі. Знаходзіцца ў Мядзельскім раёне, у басейне ракі Нарач, на вышыні 165 м над узроўнем мора. Уваходзіць у Нарачанскую групу азёр. Плошча 79,6 км², даўжыня 12,8 км, найбольшая шырыня 9,8 км, найбольшая глыбіня 24,8 м, сярэдняя глыбіня 8,9 м, даўжыня берагавой лініі каля 41 км. Берагі пераважна нізкія, пясчаныя і пясчана-галечныя. Трапляюцца невялікія берагавыя валы, утвораныя прыбойнай дзейнасцю хваляў і перамяшчэннем ледзянога покрыва. Каля паўночна-ўсходняга берага ёсць востраў (6,2 га), аб’яўлены помнікам прыроды.

З Энцыклапедыі прыроды Беларусі [3, с. 460—461]

Словы якой часціны мовы пераважаюць у гэтым тэксце? Запішыце. У залежнасці ад чаго гэтыя словы можна падзяліць на тры групы? Запоўніце табліцу прыкладамі з тэксту “Возера Нарач”, дайце назву слупкам.

11. Аналізуючы змест тэкстаў “Беларускае мора” і “Возера Нарач”, Арцём знайшоў у іх некалькі аднолькавых фактаў. Паспрабуйце таксама знайсці іх і запісаць у скарачанай форме.

1) Месцазнаходжанне

2) _____

3) _____

12. Самастойна апішыце возера, якое ёсць у вашай мясцовасці.

Спецыфікацыя заданняў

Заданне	Уменне, якое правяраецца	Адказ, крытэрыі ацэнкі	Тып задання	Макс. колькасць балаў
1. Ці адпавядаюць прапанаваныя сцвярджэнні зместу тэксту? Адзначце.	Вызначаць змест тэксту	+: 3, 4, 6, 8; -: 1, 2, 5, 7. 1 бал — дадзены правільны адказ; 0 балаў — зроблена 4 ці больш памылак	ВА	1
2. Прыдумайце яшчэ тры назвы для гэтага тэксту, якія складаліся б з аднаго, двух, трох слоў.	Вызначаць асноўную думку тэксту; фармуляваць тэму тэксту па зададзеных умовах	<i>Магчымы варыянт адказу:</i> 1. Нарач. 2. Старажытная Нарач. 3. Самае вялікае возера Беларусі. 2 балы — падабраныя назвы адпавядаюць ідэі тэксту і ўмовам задання; 1 бал — 1—2 назвы не адпавядаюць ідэі тэксту і/ці ўмовам; 0 балаў — усе назвы не адпавядаюць ідэі тэксту	КА	2

новае ў змесце пачатковай адукацыі

Заданне	Уменне, якое правяраецца	Адказ, крытэрыі ацэнкі	Тып задання	Макс. колькасць балаў
3. Чаму Нарач называюць “беларускім морам”? Падкрэсліце ў тэксце не менш за тры сказы (ці іх часткі), у якіх можна знайсці адказ на гэтае пытанне.	Знаходзіць інфармацыю ў тэксце, прадстаўленую ў відавочным і невідавочным выглядзе	Самае вялікае возера ў нашай краіне — Нарач. ...плошча возера амаль 80 км ² . Калі набягаюць хмары, процілеглы бераг возера Нарач амаль не бачны. <i>2 балы</i> — дадзены правільны адказ; <i>1 бал</i> — заданне выканана часткова (падкрэслены не ўсе сказы ці падкрэслены сказы, змест якіх не адпавядае ўмове задання); <i>0 балаў</i> — заданне не выканана	КА	2
4. Прачытайце прапанаваныя правілы. Пра што вы даведаліся з гэтых правіл? Адзначце. Дапішыце яшчэ адну важную прымету тэксту, якая адзначаецца ў правілах, але адсутнічае ў варыянтах адказу.	Аналізаваць і параўноўваць змест тэкстаў; знаходзіць інфармацыю, прадстаўленую ў відавочным выглядзе	Сказы ў тэксце раскрываюць яго тэму і асноўную думку. Назвы сэнсавых частак — гэта пункты плана тэксту. План тэксту адлюстроўвае будову тэксту і яго змест. План тэксту складаецца за тры этапы. Тэкст — гэта выказванне на якую-небудзь тэму. Сказы ў тэксце звязаны па сэнсе. <i>2 балы</i> — дадзены правільны адказ; <i>1 бал</i> — заданне выканана часткова (дапушчана больш за 3 памылкі ў выбары варыянтаў ці не дапісана прымета тэксту); <i>0 балаў</i> — заданне не выканана ці зроблена больш за 4 памылкі	ВА, РА	2
5. Карыстаючыся правіламі 1 і 2, Косця і Таня складалі план тэксту “Беларускае мора”. Пазнаёмцеся з іх планамі. Чый план найбольш адпавядае будове і зместу тэксту? Чаму? Запішыце.	Аналізаваць і інтэрпрэтаваць інфармацыю, прадстаўленую ў невідавочным выглядзе; выкарыстоўваць змест некалькіх тэкстаў для рашэння вучэбна-практычнай задачы; абгрунтаваць уласную думку пры дапамозе інфармацыі з тэксту	План Косці. <i>Магчымы варыянт тлумачэння:</i> Таму што ён правільна вызначыў сэнсавыя часткі, а Таня прапусціла частку пра ўзрост і паходжанне возера. <i>3 балы</i> — дадзены правільны адказ; <i>2 балы</i> — заданне выканана часткова (напрыклад, план выбраны правільна, але аргументацыя недакладная); <i>1 бал</i> — заданне выканана часткова (напрыклад, выбраны толькі правільны варыянт плана, а аргументацыя адсутнічае); <i>0 балаў</i> — заданне не выканана	РА	3
6. Прачытайце верш. З якой мэтай паэт напісаў гэты верш? Адзначце найбольш дакладны, на вашу думку, адказ.	Аналізаваць змест тэксту; вызначаць яго асноўную думку	Паведаміць пра сваю любоў да цудоўнага возера ў рознае надвор’е. <i>1 бал</i> — дадзены правільны адказ; <i>0 балаў</i> — адзначаны іншыя варыянты адказу	ВА	1

Заданне	Уменне, якое правяраецца	Адказ, крытэрыі ацэнкі	Тып задання	Макс. колькасць балаў
<p>7. Разгледзьце малюнкi. Пад кожным з iх пастаўце нумар адпаведных па змесце радкоў верша М. Танка. Калi гэта немагчыма, растлумачце чаму.</p>	<p>Суадносьце візуальную і тэкставую інфармацыю; абгрунтаваць рашэнне на аснове самастойна знойдзеных доказаў</p>	 <p>3 4 - 1</p> <p><i>Магчымы варыянт тлумачэння:</i> На адным з малюнкаў мы бачым горы і востраў, у вершы пра гэта не гаворыцца. 2 балы — правільна растлумачана, чаму адзін з малюнкаў “лішні”; 1 бал — няправільна вызначаны 1—2 суаднясенні ці адсутнічае тлумачэнне; 0 балаў — заданне не выканана ці зроблена больш за 2 памылкі</p>	КА	2
<p>8. Дапоўніце фармулёўку правіла. Падмацуйце свой адказ трыма прыкладамі з тэксту “Беларускае мора”.</p>	<p>Знаходзіць інфармацыю, якая адпавядае зададзеным умовам; выкарыстоўваць інфармацыю з тэксту для рашэння вучэбна-практычных задач</p>	<p>Аднароднымі называюцца члены сказа, якія адказваюць на адно і тое ж пытанне і звязаны па сэнсе з адным і тым жа словам. Яснае, ціхае надвор’е; разгледзець каменьчыкі і водарасці; уражанне таямнічасці, загадкавасці. 3 балы — дадзены правільны адказ; 2 балы — заданне выканана часткова (напрыклад, правіла дапоўнена правільна, але прыклады ілюструюць толькі адну з умоў); 1 бал — заданне выканана часткова (напрыклад, дапушчаны памылкі ў фармулёўцы правіла і запісе прыкладаў ці прыклады памылковыя); 0 балаў — заданне не выканана</p>	РА	3
<p>9. Прачытайце прапанаванае правіла. Карыстаючыся гэтым правілам, выпішыце з верша М. Танка 5 назоўнікаў і разбярывце іх па ўзоры.</p>	<p>Шукаць інфармацыю, прадстаўленую ў відавочным выглядзе; выкарыстоўваць інфармацыю з тэксту для рашэння вучэбна-практычных задач; вызначэння граматычнай формы назоўнікаў</p>	<p><i>Прыкладны варыянт адказу:</i> (што?) затокі (В. с.) (што?) вецер (Н. с.) (што?) туманы (В. с.) (што?) пена (Н. с.) (што?) зоры (В. с.) 2 балы — дадзены правільны адказ; 1 бал — заданне выканана часткова (напрыклад, зроблены памылкі пры вызначэнні склонаў і канчаткаў назоўнікаў); 0 балаў — заданне не выканана</p>	КА	2

новае ў змесце пачатковай адукацыі

Заданне	Уменне, якое правяраецца	Адказ, крытэрыі ацэнкі	Тып задання	Мак. колькасць балаў		
10. Прачытайце тэкст. Словы якой часціны мовы пераважаюць у гэтым тэксце? Запішыце. У залежнасці ад чаго гэтыя словы можна падзяліць на тры групы? Запоўніце табліцу прыкладамі з тэксту “Возера Нарач”, дайце назву слупкам.	Знаходзіць інфармацыю, якая адпавядае зададзеным умовам; выкарыстоўваць яе для рашэння вучэбна-практычных задач: вызначэння роду назоўнікаў	У гэтым тэксце пераважаюць назоўнікі. <i>Магчымы варыянт адказу:</i>	РА	2		
		М. р.			Ж. р.	Н. р.
		раён			рака	возера
		басейн			вышыня	мора
		узровень			група	перамяшчэнне
		бераг			плошча	
2 балы — дадзены правільны адказ: вызначана мэта, запоўнена табліца; 1 бал — мэта вызначана не правільна ці зроблена 4 памылкі ў вызначэнні роду назоўнікаў; 0 балаў — заданне не выканана ці зроблена больш за 4 памылкі						
11. Аналізуючы змест тэкстаў “Беларускае мора” і “Возера Нарач”, Арцём знайшоў у іх некалькі аднолькавых фактаў. Паспрабуйце таксама знайсці іх і запісаць у скарачанай форме.	Шукаць інфармацыю, пададзеную ў відавочным выглядзе; параўноўваць змест некалькіх крыніц	1) Месцазнаходжанне. 2) Плошча. 3) Памеры. 1 бал — дадзены правільны адказ ці дапісаны больш дакладныя характарыстыкі; 0 балаў — зроблена 2 памылкі ці заданне не выканана	КА	1		
12. Самастойна апішыце возера, якое ёсць у вашай мясцовасці.	Ствараць звязнае выказванне, абавязваючыся на атрыманую інфармацыю і ўласны вопыт	<i>Індывідуальны адказ.</i> 3 балы — дадзены правільны адказ; 2 балы — зроблена не больш за 2 памылкі, якія звязаны з парушэннем стылю; 1 бал — заданне выканана часткова (напрыклад, зроблена больш за 2 памылкі, якія звязаны з парушэннем стылю, ці шмат парушэнняў арфаграфічных і пунктуацыйных нормаў); 0 балаў — заданне не выканана	РА	3		

Узроўні сфарміраванасці чытацкіх уменняў

Рэпрадуктыўны (1, 6, 9, 11)	Прадуктыўны (2, 3, 4, 7, 10)	Творчы (5, 8, 12)
1—5	6—15	16—25

Усяго балаў — 25.

ЛІТАРАТУРА

1. Валынец, Т. М. Беларуская мова : падруч. для 4-га кл. агульнаадукац. устаноў з рус. мовай навучання. У 2 ч. Ч. 1 / Т. М. Валынец [і інш.]. — Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2008. — 104 с. : іл.
2. Чыстыя, глыбокія, прыгожыя... Азёры Беларусі : для мал. шк. узросту / склад. Т. І. Жукоўская. — Мінск : Беларус. энцыкл. імя П. Броўкі, 2017. — 32 с. : іл. — (Самыя-самыя).
3. Энцыклапедыя прыроды Беларусі. У 5 т. Т. 3 / рэдкал.: І. Шамякін (гал.рэд.) і інш. — Мінск : БелСЭ, 1984. — 488 [40] с. : іл.

На дыску —
карткі
з заданнямі.